

Doopsgezinde-Remonstrantse Gemeente Hoorn
Ds. Bert Dicou
Zondag 15 november 2009

De Psalm die we lazten, Psalm 121, is een bedevaartslid. Het lid van een pelgrim die op weg gaat naar de stad van God, Jeruzalem. Maar: anders dan in andere van zulke liederen blijkt deze psalm niet vooruit op het heerlijke verblijf in de tempel, of het mooie moment dat de stad Jeruzalem in zicht komt.

Nee, dit lid reflecteert op de reis ernaartoe. De pelgrim denkt aan zijn reis en ziet allereerst hoe zwaar die reis zal zijn. Aan de gevaren onderweg. Hij trekt door eenzaam, woestijnachtig gebied. Hij kan beroofd worden. Hij kan verdwalen en zonder eten en drinken komen te zitten. Het zal ongetwijfeld bloedheet zijn in dat kale bergland. Hij vraagt zich af, waar hij onderweg hulp en steun zou kunnen krijgen als hij in de problemen zou komen. Hij is er niet gerust op. "Ik kijk omhoog naar de bergen. Wie kan mij helpen?". Wie, in dit kale lege bergland zonder veilig plekje, zonder gastvrij onderkomen?

Dan realiseert hij zich dat hij eigenlijk gerust op reis kan gaan, want hij is immers onderweg naar de stad van God. De Eeuwige zal zich over hem ontfermen, dat kan niet missen.

Wanneer je je zo richt op God, ben je niet ineens onkwetsbaar voor allerlei gevaar, dat weet die pelgrim ook wel. Maar je laat je dan niet meer bepalen door je angst. Je angst maakt plaats voor kracht, moed en vertrouwen.

Ruim 2 ½ duizend jaar geleden ging de tempel in vlammen op. De Godsstad werd verwoest. Datzelfde gebeurde nogmaals, in 70 na Christus. Toen was er geen plaats meer om in bedevaart naar toe te reizen. Desondanks is men deze Psalm blijven lezen. Dat is omdat men vast is blijven houden aan het beeld van de pelgrimstocht, de gevaren daarvan, het vertrouwen dat je desondanks mag hebben. Men ging dat zien als een beeld voor een mensenleven, onze reis door het bestaan, en alles wat die reis plezierig maar ook moeilijk maakt.

Los van zijn oorspronkelijke context, kreeg dit lid zo een veel ruimere betekenis. De laatste woorden van deze Psalm worden vaak gezegd bij een uitvaartdienst. "De HEER houdt de wacht over je gaan en je komen" - in de klassieke vertaling: "De Heer zal uw *uitgaan* en uw *ingaan* bewaren van nu aan tot in eeuwigheid."

Het is de zegen, de toezegging namens God, die de nabestaanden aan het eind van de plechtigheid meekrijgen. Met andere woorden: hoe vreselijk het ook is dat je je geliefde vrouw, man, moeder, vader, vriendin, vriend, naar het graf hebt moeten brengen, denk niet dat dat betekent dat God de overledene - of jou - heeft laten vallen. We zijn en blijven in Gods hand. Onontkoombaar is dat een leven uitloopt op de dood. Soms na een lang en gevuld leven, soms veel te vroeg. Daar verandert ook God niets aan. Maar toch: "De Heer zal uw *uitgaan* en uw *ingaan* bewaren van nu aan tot in eeuwigheid.". Joanne Klink parafraseert in haar vertaling van de Psalm zonder omwegen: "God zal je bewaren in leven en dood tot in eeuwigheid".

Wat je daar op dat moment wordt aangezegd, is hetzelfde wat we hier in de gemeente week in, week uit herhalen.

Maar als je die woorden spreekt in het crematorium of op de begraafplaats - en ik doe het van harte en met overtuiging - realiseer je je ook wel dat het een uitspraak is waar mensen hun vragen bij kunnen hebben. Juist op dat moment. Is dat niet juist het moment waarop je grote twijfels kunt hebben of er wel een zingevende samenhang aan ons bestaan ten grondslag ligt? Wat betekent het eigenlijk dat God er is wanneer wij komen en wanneer wij gaan?

Diezelfde aarzeling zit in het gedeelte uit Johannes dat we lazten. Het is een onderdeel uit de laatste gesprekken die Jezus met zijn leerlingen houdt. Het moment van zijn

arrestatie is nabij. Jezus weet dat zijn arrestatie zal uitlopen op zijn executie. Hij bespreekt dit met zijn leerlingen – het zijn echte afscheidsgesprekken. En Jezus moet zeer zijn best doen om de achterblijvers een beetje te bemoedigen. Wat opvalt is het grote vertrouwen van degene die vertrekt, degene die zal sterven. Maak je geen zorgen, zegt Jezus. Dit is de weg die ik moet gaan. Ik ga terug naar de Vader. Straks, als ik er niet meer ben, blijven jullie niet verweesd achter. Mijn geest blijft bij je. De geest van liefde waaruit ik geleefd heb. Die zal jullie helpen en bijstaan op de weg die jullie gaan. De weg die jullie gaan, is geen andere dan de mijne. Ook jullie zijn onderweg naar de Vader. Ik neem jullie mee. In dit leven kun je leven in gemeenschap met God. En later? "In het huis van mijn Vader zijn vele woningen". Maak je geen zorgen, plaats genoeg.

Met hoeveel vertrouwen een stervende soms ook het einde tegemoet ziet, als achterblijver ervaar je dat soms totaal anders, voor of na het overlijden. In het bijbelgedeelte zijn Tomas en Filippus degenen die die andere ervaring vertegenwoordigen. Tomas drukt zijn grote twijfel uit. Het huis van de Vader? Wat is dat? Waar is dat? En de weg daarheen – geen idee! We hebben geen idee van wat ons wacht na ons sterven, geen idee hebben we hoe we ons leven daarop kunnen richten. Hoe kunnen we erop vertrouwen dat het goed zal zijn? Hoe kunnen we degene die ons lief is, rustig laten gaan? En Filippus voegt er onomwonden aan toe: Wij weten niets, laat ons toch één keer die Vader zien waar je altijd over spreekt, dan weten we het echt, dan durven we vertrouwen.

Hun twijfel, hun verlangen naar zekerheid zullen we misschien herkennen. Wij weten even weinig, ook bij ons is er naast het vertrouwen dat je hebt ook de enorme klap die je krijgt als je iemand kwijtraakt, een klap die nog tijdenlang, vaak jarenlang blijft doordreunen.

Om bij het beeld te blijven van de Psalm: je bent - en *blijft* maar - onderweg door een dor, woestijnachtig gebied, ongenadig steekt de felle zon van het verdriet en het gemis ... wat heb je het nodig om af en toe even in de schaduw te zitten.

Daar is geen medicijn tegen. Behalve dit: lees en herlees zo'n Psalm, die zegt: die schaduw komt er. Twijfel daar niet aan. Lang kan het duren. Lang *lijkt* het te duren, zeker, veel langer misschien dan jezelf gedacht had. Maar: na verloop van tijd zul je ervaren dat de woestijnreis minder zwaar wordt, dat je af en toe geniet van iets dat voelt als schaduw op een onbarmhartig hete dag, dat het verdriet en het gemis minder fel lijken te worden, dat je het leven weer op kunt pakken. Dat mag je dan aanvaarden als een geschenk uit Gods hand.

Dat zonder de overledene uit het oog te verliezen. Je blijft je hem of haar herinneren, staat stil bij wat hij of zij voor jou betekend heeft. Je vindt ook je troost in het feit dat jij, andersom, ook heel veel voor hem of haar betekend hebt.

Els Middeldorp reikte mij afgelopen week deze tekst aan, die erover gaat hoe je het in de woestijn uit kunt houden. Ik sluit er de overdenking van vanochtend mee af.

Voor allen die achterblijven een woord van bemoediging en vrede van Dietrich Bonhoeffer:

Als je van iemand houdt en je bent door de dood van elkaar gescheiden, dan is er op de wereld niets en niemand die de leegte van die afwezigheid kan vullen. Probeer het maar niet, want het zal je nooit lukken. Aanvaard liever het gemis dat je is overkomen. Dat klinkt erg hard, maar het is ook een grote troost. Want zolang de leegte werkelijk leeg blijft, blijf je daardoor met elkaar verbonden.

Zeg niet: God zal de leegte vullen. Integendeel, hij houdt de leegte leeg en helpt ons zo om de vroegere gemeenschap met elkaar te bewaren.

Hoe mooier en rijker de herinneringen, des te moeilijker is de scheiding. Maar dankbaarheid zal de pijn van de herinnering veranderen in stille vreugde. De mooie dingen van vroeger zijn geen doorn in het vlees, maar een kostbaar geschenk dat je meedraagt.

Zorg dat je niet blijft graven in je herinneringen, maar doe het van tijd tot tijd. Ook een kostbaar geschenk bekijk je niet aldoor, maar alleen op bijzondere ogenblikken. Buiten die ogenblikken is het een verborgen schat, een veilig bezit.

Op zekere dag zal het dan vroeg in de morgen opnieuw Pasen voor je worden, net als toen, en het verleden een blijvende bron van nieuwe kracht en nieuwe vreugde.

Amen